

UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ LESZNA
z dnia 11 czerwca 2026 roku

w sprawie: ustanowienia roku 2027 w Lesznie Rokiem króla Stanisława Leszczyńskiego

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9), 18), 19) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r., poz. 662 ze zm.) oraz art. 1 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2026 r., poz. 457 ze zm.) Rada Miejska Leszna uchwala, co następuje:

§ 1.

Z okazji 350. rocznicy urodzin króla Stanisława Leszczyńskiego (1677–1766), oddając hołd postaci historycznej związanej z Leszнем oraz podkreślając Jego dorobek w zakresie działalności społecznej, kulturalnej i filozoficznej, **Rada Miejska Leszna ustanawia rok 2027 w Lesznie Rokiem króla Stanisława Leszczyńskiego.**

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Leszna.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miejskiej Leszna

Patryk Józefowicz

Uzasadnienie do UCHWAŁY NR

RADY MIEJSKIEJ LESZNA

z dnia 11 czerwca 2026 roku

w sprawie: ustanowienia roku 2027 w Lesznie Rokiem króla Stanisława Leszczyńskiego

W 2027 roku przypada 350. rocznica urodzin króla Stanisława Leszczyńskiego (1677–1766) – dwukrotnego króla Polski (1704–1709 oraz 1733–1736), księcia Lotaryngii oraz znaczącej postaci życia intelektualnego XVIII wieku. Ustanowienie roku 2027 Rokiem króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie będzie formą uhonorowania jego związku z miastem oraz przypomnienia jego dorobku, szczególnie w zakresie działalności kulturalnej i społecznej.

Stanisław Leszczyński był postacią istotną dla historii Leszna i regionu. Jako przedstawiciel rodu Leszczyńskich zapisał się w dziejach nie tylko jako monarcha, lecz przede wszystkim jako mecenas kultury, autor pism filozoficznych oraz aktywny działacz społeczny. Szczególne znaczenie miała jego działalność we Francji, gdzie jako książę Lotaryngii wspierał rozwój edukacji, nauki i instytucji publicznych, zyskując uznanie jako opiekun kultury i reformator życia społecznego.

Rok 2027 stanowi doskonałą okazję do pogłębienia wiedzy o życiu i działalności króla Stanisława Leszczyńskiego, a także do popularyzacji jego dziedzictwa wśród mieszkańców Leszna oraz szerokiej publiczności. W mieście istnieją trwałe formy upamiętnienia tej postaci – funkcjonuje uczelnia nosząca imię króla Stanisława Leszczyńskiego, a także pomnik poświęcony jego osobie, stanowiący istotny element przestrzeni publicznej i tożsamości lokalnej.

Biogram króla Stanisława Leszczyńskiego szczegółowo został przybliżony w „Słowniku biograficznym Leszna”:

Stanisław Bogusław Leszczyński h. Wieniawa (1677-1766), król Polski, władca Lotaryngii i Baru, pisarz polityczny. Urodził się 20 X we Lwowie. Był potomkiem wybitnego i zamożnego rodu właścicieli m.in. Leszna, jedynym dzieckiem Rafała, podskarbiego koronnego, starosty generalnego wlkp. i Anny z Jabłonowskich, córki hetmana. Kształcił się w gimnazjum braci czeskich w Lesznie; do 1690 był uczniem seniora leszczyńskiego zboru, dr. uniwersytetu oksfordzkiego S. A. Hartmanna, później innych protestanckich nauczycieli. Na umysłowość przyszłego króla oddziaływała bezpośrednio myśl pedagogiczna J. A. Komeńskiego. Młody Stanisław odbywał podróże zagraniczne. Jako pierwszy urząd objął starostwo odolanowskie. W wieku 22 lat został mianowany przez Augusta II wojewodą poznańskim. Będąc początkowo zwolennikiem tego króla, w czasie wojny szwedzko-saskiej zmienił orientację polityczną. Po śmierci ojca, jako jedyny dziedzic, objął większość rodowych włości, w tym Leszno. Stanął wtedy (1703) na czele wlkp. opozycji antykrólewskiej, popierając zrazu plan osadzenia na tronie Jakuba Sobieskiego, syna Jana III. Był jednym z inicjatorów generalnej konfederacji warszawskiej i ogłoszenia

bezkrólewia (16 II 1704). Poparty przez króla Szwecji Karola XII, przy obecności wojsk szwedzkich na polu elekcyjnym, został na podwarszawskiej Woli wybrany na króla Polski (19 VII 1704). Koronowany był wraz z żoną w Warszawie, 4 X 1705. Zawarł traktat pokoju i przymierza ze Szwecją, co oznaczało całkowite od niej uzależnienie. Karol XII, który wkroczył z wojskami do Saksonii, zmusił Augusta II do zrzeczenia się korony polskiej, Stanisław jednak nie potrafił podporządkować sobie całej Rzeczypospolitej. W toku wojny domowej Leszno, jako własność Stanisława, było obiektem kontrybucji, rabunków i zniszczeń ze strony zwolenników Augusta II. 29 VII 1707 wojska rosyjskie podpaliły miasto, wywołując ogromny pożar. Mieszczanie poprosili Stanisława o opiekę i pomoc materialną, którą otrzymali. Kiedy car Piotr I pobił (8 VII 1709) Szwedów pod Połtawą Stanisław, pozbawiony pomocy sojusznika, schronił się w Szczecinie, następnie w Szwecji. Traktatem z 5 XII 1712 musiał zrzec się praw do korony polskiej. Dobra wygnanego z kraju przejął zwycięski August II, który (23 III 1712) przybył do Leszna jako jego właściciel. W końcu 1712 Stanisław wyruszył do Turcji, aby tam spotkać Karola XII, do czego jednak nie doszło. Od 1714 przebywał na emigracji politycznej w Księstwie Dwóch Mostów (Zweibrücken) w Niemczech, od 1719 w alzackim Wissemburgu. Stamtąd podejmował bezskuteczne próby odzyskania korony. Sytuację Stanisława poprawiło małżeństwo jego córki Marii z Ludwikiem XV (1725). Wtedy napisał pierwsze krótkie dzieło w duchu chrześcijańsko-filozoficznym Rady dla przyszłej królowej Francji. Zięć dał mu jako rezydencję zamek Chambord nad Loarą i wyznaczył niewielką pensję. Po śmierci Augusta II Stanisław wykorzystał powszechne żądanie szlachty, aby na tronie polskim zasiadł „Piaś”. Przybył potajemnie (m.in. przez Leszno) do Warszawy i przy poparciu dyplomacji francuskiej został na elekcji (12 IX 1733) ponownie wybrany na króla. Natychmiastowa zbrojna interwencja Rosji i marsz jej wojsk na Warszawę odwróciły sytuację. Pod obcą presją nastąpiła nowa elekcja na podwarszawskiej Pradze, gdzie wybrano syna zmarłego Sasa jako Augusta III (5 X 1733). Stanisław po 2 tygodniach panowania musiał szukać schronienia w Gdańsku, a kiedy miasto obległy wojska rosyjskie i saskie, uciekł do Królewca. Poszukiwał poparcia Szwecji, Francji, Prus, nawet Turcji. Konfederacja zawiązana w Dzikowie w Sandomierskiem przez popierającą go szlachtę, upadła. Po 3 latach wojny, podczas której szlachta przerzucała się „od Sasa do Lasa”, poddał się żądaniu zięcia, który w pertraktacjach z Austrią zgodził się na rezygnację Stanisława z tronu polskiego. Były król zachował jednak swój majątek w Polsce. Już w 1736 rozpoczęły się w Lesznie pertraktacje, w których interesy właściciela reprezentował K. Dąbski. W toku ich trwania Stanisław potwierdził dotychczasowe uprawnienia i nadania dla mieszczan, podniósł Leszno do rzędu miast królewskich i przekazał mu ze swego majątku plac zamkowy, dziedziniec z zabudowaniami, ogrody i kilka budynków oraz przyłączył przedmieście Leszczyńko. Całość dóbr jego i żony została wyceniona na sumę 5 mln zł.

Leszno z przyległościami, w tym m.in. Rydzyną, zostało (19 VII 1738) sprzedane księciu J. Sułkowskiemu. Stanisław abdykował 26 I 1736 roku i w czerwcu tego roku wrócił do Francji. Ludwik XV dał mu w dożywocie władanie księstwem Lotaryngii i Baru, wraz z tytułem królewskim. W Lunéville rozpoczął się nowy okres w życiu Stanisława. Jego dokonania jako władcy tej zasobnej prowincji świadczą o umiejętnościach w wielu dziedzinach. Zorganizował system prawny, sądownictwo, policję

i administrację, umiejętnie współpracował z ciałami wybieralnymi. Rozwinął rolnictwo i wytwórczość pozarolniczą, ożywił handel, poprawił oświatę. Uruchomił Królewskie Towarzystwo Nauk i Literatury Pięknej, nazwane (1850) Akademią Stanisławowską. Na uniwersytecie w Nancy powołał nowe katedry, otworzył wojskową szkołę kadetów. Częścią rozumnych rządów była troska o poddanych (rez. państwowe, budowa spichlerzy, organizacja dobroczynności). Niechętni początkowo nowemu władcy Lotaryńczycy nadali mu z czasem przydomek „Dobroczynny”. Popierał Kościół, tworzył pisma religijne, demonstrował pobożność a zarazem korzystał z uciech tego świata, miał kochanki. Jego polityka finansowa przynosiła Paryżowi znaczne sumy, z których tylko część wracała do Nancy. Świadomie współdziałał w integracji obu księstw z Francją, co miało formalnie nastąpić po jego śmierci. Na jego dworze w Lunéville bywali światli myśliciele i działacze jak Monteskiusz i Wolter, a z Polaków S. Konarski. Obejmując władzę w księstwach napisał mowę Nowa ustawa życia. Dla następcy tronu francuskiego, a swego wnuka, nakreślił Rzut oka na politykę i administrację narodową. Na prośbę Akademii w Dijon napisał komentarz do rozprawy J. J. Rousseau „Czyli przywrócenie nauk i sztuk przyczyniło się do ukształtowania obyczajów”, w którym polemizował z autorem. W wydanej w 1752 roku Rozmowie Europejczyka z Wyspiarzem z królestwa Dumocala dał wizję społeczeństwa doskonałego. Swe poglądy filozoficzno-społeczne wyłożył w mowie, którą przesłał powołanemu przez siebie Towarzystwu w Nancy, nazywanemu już wtedy Akademią. W 1763 roku wydał 6-tomowe Oevres du Philosophe bienfaissant (Dzieła filozofa dobroczynnego), pod redakcją swego osobistego sekretarza de Solignaca. Biografowie Stanisława wskazują, że był Europejczykiem, reprezentował i wzbogacał myśl Zachodu, stale jednak interesowała go Polska, której słabości analizował i chciał naprawić. Dzieło jego życia to traktat Głos wolny wolność ubezpieczający, ukończony zapewne w 1733, wydany anonimowo (1743-9) po polsku i po francusku jako La voix libre du citoyen ou observations sur le gouvernement de Pologne. Poprzedził go krótką rozprawką O niebezpieczeństwie, na jakie wystawiona jest Polska z powodu kształtu swojego rządu. Miała ona zachęcić do przeczytania Głosu wolnego, stanowiła zarazem jego skrót dla osób nie nawykłych do studiowania traktatów. W Głosie wolnym Stanisław objął swym planem całość ustroju Rzeczypospolitej i większość dziedzin życia publicznego. Punktem wyjścia był kompromis między reformą państwa, jego lepszym zorganizowaniem, a wolnościami szlachty i jej dominacją. Wyciąg myśli z Głosu wolnego zawarł w rozprawce Lud i możni. Kuźnica Kółtająwska zadbała o ponowne wydanie Głosu wolnego (1790) jako swego rodzaju genezy aktualnych, bardziej radykalnych programów. Mémoires de l'affermissement de la Paix Générale (Memoriał o zabezpieczeniu pokoju powszechnego), wydany pod własnym imieniem i tytułem króla (1749), wzbudzał długo większe zainteresowanie badaczy europejskich niż polskich. Jedni zauważali tu autora jako prekursora oświeceniowych idei pacyfistycznych, inni wskazywali na realizm koncepcji, uważał on bowiem sprzeczne interesy narodów za czynnik trwały i stale odnawiający się. Stanisław zmarł 23 II 1766 roku w Lunéville, wskutek przypadkowo odniesionych oparzeń. Ceremonie pogrzebowe rozpoczęły się 3 III w Lunéville, skąd wyruszył kondukt żałobny, a zakończyły 4 III w Nancy. Stanisław został pochowany w kościele Matki Bożej Miłosiernej (Notre Dame de Bon Secours), w krypcie obok żony. Ufundowany przez Ludwika XV alegoryczny pomnik nagrobny, znajduje się w tymże kościele. Związek małżeński

Stanisław zawarł, u schyłku I półrocza 1698 roku, z Katarzyną z Opalińskich, z którą miał córki: Annę (ur. 1699) i Marię (ur. 1703), żonę Ludwika XV.

(...)

Stanisław Dzieciolowski

Źródło: Słownik biograficzny Leszna, pod red. Barbary Głowinkowskiej i Alojzego Koniora, autor biogramu: Stanisław Dzieciolowski, wyd. 2, poprawione i rozszerzone, Leszno 2011.

Król Stanisław Leszczyński odgrywa istotną rolę w kultywowaniu dziedzictwa historycznego Leszna. Od 2008 roku jest patronem Wyższej Szkoły Humanistycznej, działającej od 2001 roku. Jego nazwisko upamiętniono również w przestrzeni miejskiej – jedna z ulic miasta nosi nazwę nawiązującą do rodu Leszczyńskich. W 2023 roku, na skrzyżowaniu ulic Leszczyńskich i Waleriana Wróblewskiego oraz Rynku, posadowiono pomnik króla Stanisława Leszczyńskiego autorstwa rzeźbiarza Sławomira Micka. Ponadto w holu leszczyńskiego Ratusza znajduje się tablica pamiątkowa ufundowana w 1977 roku z okazji 300. rocznicy urodzin króla Stanisława Leszczyńskiego. Do dziedzictwa rodu Leszczyńskich nawiązuje również nazwa I Liceum Ogólnokształcącego im. Rodu Leszczyńskich.

Inicjatywa Prezydenta Miasta Leszna uzyskała pozytywne opinie Muzeum Okręgowego w Lesznie oraz Archiwum Państwowego w Lesznie. Instytucje te prowadzą działania związane z upowszechnianiem wiedzy o królu Stanisławie Leszczyńskim i deklarują ich intensyfikację w 2027 roku, w szczególności poprzez organizację wystaw, wydarzeń edukacyjnych oraz publikacji naukowych.

Ustanowienie Roku króla Stanisława Leszczyńskiego stworzy warunki do realizacji licznych przedsięwzięć kulturalnych, edukacyjnych i promocyjnych, które przyczynią się do wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz promocji Leszna jako miasta o bogatej historii i dziedzictwie.

W uznaniu znaczenia postaci króla Stanisława Leszczyńskiego dla historii i kultury oraz dbając o pamięć historyczną, Rada Miejska Leszna przychyliła się do inicjatywy Prezydenta Miasta Leszna, uznając przyjęcie przedmiotowej uchwały za w pełni uzasadnione.

PREZYDENT
MIASTA LESZNA
Grzegorz Rusiecki

Przygotował:

Marcin Kochowicz, Wydział Kultury i Sportu Urzędu Miasta Leszna